

CXXVIII. törvényben (a továbbiakban: Katasztrófavédelmi törvény) meghatározottakra. A teljesség érdekében néhány szót ejtek a védelmi igazgatás bonyolult rendszeréről is. Mindezt követően pedig megvizsgálom a Magyar Rendőrség korábbiakban elfoglalt helyét.

2. A BIZTONSÁG FOGALMA

A biztonság széles fogalom, amelybe beletartozik a katonai biztonság, a politikai biztonság, a gazdasági biztonság, a környezeti biztonság és a társadalmi biztonság⁴, így azt három dimenzióban írhatjuk le. Az úgynevezett de facto megközelítés szerint a biztonság olyan sajátos, fenyegetettség nélküli állapot, amikor semmilyen szinten nincs szükség kivételes szabályozások életbeléptetésére, intézkedések megtételére. A második dimenziója a biztonság tudati vonatkozása, mint érzet, percepció, ennél fogva szubjektív. A harmadik a jogi, politikai megközelítés, mely szerint a biztonság külső és belső garanciák rendszere, ezek közé tartozik a fegyveres és rendészeti információszerző, előrejelző rendszerek, az infrastruktúra, a tervezettség. A kiépült és demonstrált szavatossági rendszerek, intézmények erősítik a biztonságtudatot, tényleges stabil szituációt eredményez.⁵

Különböző felmérések szerint a magyar társadalom a biztonságon elsősorban az anyagi biztonságot (szociális biztonság), illetve a közbiztonságot érti. Viszont a fogalom komplexitását jelzi, hogy megkülönböztethetjük a biztonság nem katonai területeit - így a már említett közbiztonságot, a szociális, politikai, gazdasági és környezeti, egyszersmind a társadalmi biztonságot -, valamint katonai területeit. Előbbi esetében a problémák kezelése nem a Honvédség feladata, azonban - mint ahogyan azt később látni fogjuk - aktívan szerepet vállalhat benne. Utóbbi terület esetében a kihívásokra való reagálás elsősorban a Honvédség rendeltetése.⁶

Mindezt a Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1035/2012. (II. 21.) Kormányhatározat⁷ is egyértelműen megerősíti:

"A biztonság fogalma egyre átfogóbb értelmezést nyer. A folyamatosan változó biztonsági környezetben a kihívások, kockázati tényezők és fenyegetések ma már több síkon – az egyének, közösségek, államok és régiók szintjén, valamint globális szinten – jelennek meg, és az egyének, kormányzati és nem kormányzati szervezetek, valamint transznacionális szereplők széles körét érintik. Mára elengedhetlenné vált a biztonság politikai, katonai, gazdasági és pénzügyi, társadalmi, ezen belül emberi és kisebbségi jogi, valamint környezeti dimenziójának együttes kezelése. Ugyanakkor a 21. században a biztonság katonai szegmense is új hangsúlyokkal jelenik meg. Egyre inkább előtérbe kerülnek azok a biztonságpolitikai kihívások, amelyek kezeléséhez átfogó és összehangolt politikai, gazdasági és – szükség esetén – katonai fellépésre van szükség."⁸

Ahhoz, hogy a megváltozott elvárásoknak megfelelően tudjuk értelmezni a Magyar Honvédség és társszervei viszonyát a különböző felmerülő válságok kezelése során, érdemes megvizsgálni, hogy manapság ilyen biztonsági kihívásokkal kell szembenéznie az országunknak, illetve a globalizált, határok nélküli világnak, ahol a hagyományos kockázatok és fenyegetések jelentősége csökkenőben van, bár nem figyelmen kívül hagyható.

Biztonsági kihívások közé azokat a veszélyeket soroljuk, amelyekről a társadalom úgy véli, hogy elhárításához rendkívüli intézkedések szükségesek. Származásuk szerint a biztonságot fenyegető kihívások két nagy csoportba sorolhatóak: természetes (természeti jelenségek által előidézett, pl. árvíz, földrengés, stb.) és mesterséges (melyeket az emberi és

⁴ Katonai Alapismeretek, lásd: <http://www.katonasuli.hu/cikk/60#1>

⁵ Deák, 2007

⁶ Katonai Alapismeretek, lásd: <http://www.katonasuli.hu/cikk/60#2>

⁷ Lásd: http://2010-2014.kormany.hu/download/f/49/70000/1035_2012_korm_határozat.pdf

⁸ Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája, 2. pont

társadalmi tevékenység hozza létre tudatosan vagy gondatlanságból, pl. háborúk, egyéb fegyveres konfliktusok, terrorizmus, stb.). Biztonság egyénekhez, csoportokhoz, országokhoz vagy államokhoz, azaz nemzetekhez köthető, így tárgya lehet egy ország szuverenitása, az állampolgárok élete vagy életfeltételei. Továbbá tárgya lehet még nemzeti értékek, a nemzeti vagyon, ezen belül a gazdagság, annak egységei, az infrastruktúra, a természeti környezet, a kulturális értékek, a létfontosságú szolgáltatások veszélyeztetése – ezek a modern korban jelentkező ártalom.

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája egyértelműen meghatározza, hogy milyen biztonsági fenyegetések, kihívások azok, amelyek Magyarországot érinthetik. "Globalizált világunkban a biztonság nem a határainknál kezdődik."⁹ Különösen igaz ez annak fényében, hogy 2004. május 1-jén Magyarország is az Európai Unió tagjává vált¹⁰, továbbá 2007. december 21-én csatlakozott a schengeni térséghez.¹¹ Mindezek mellett technika rohamos fejlődésének köszönhetően a földrajzi távolságok adta gátak felszakadtak nem csak fizikailag¹², de virtuálisan is. Pontosan ebből kiindulva a biztonság külső és belső dimenziója már nem választható szét egymástól. Nem beszélhetünk arról, hogy ami a határainkon kívül van, az ott is marad. A tömegtájékoztatás fejlődésének hála, minden egyes ember, aki már televízióval rendelkezik, a világ legtávolabbi pontjainak helyzetével is tökéletesen tisztában van.¹³ Az internet, illetve a számítástechnikai eszközök - pl. okos telefonok, táblagépek, okos órák, ultra laptopok, stb. - térhódítása pedig egy következő szint, amely révén a televízió adta kötöttségek is lazulnak, és tulajdonképpen bárhol informálódhatunk, bármiről.

Látni kell azonban azt is, hogy noha sok örömmel fogadott hatása van a technika ily mértékű rohamos fejlődésének, ezen vívmányok felhasználása nem történik mindig békés módon. Tekintettel arra, hogy az országok hatalmi harcainak színtere már nem a háború, hanem a fegyverkezés, illetve ezen belül is a tömegpusztító fegyverekkel való fenyegetés szintje.

Pontosan ezt kihasználva válhat globálissá a terrorizmus¹⁴, a szervezett bűnözés, a kábítószer-kereskedelem, melyek ellen csak és kizárólag akkor lehetséges fellépni, ha a bűnüldöző szervek is követik a fejlődést, így fejlesztésük nem elhanyagolható szempont. És mindenek előtt az együttműködés az, amely révén gyorsan lehetséges reagálni az ilyen kihívásokra, melynek következtelen, lassú kezelése akár háború kitöréséhez is vezethet.¹⁵ Továbbá nem elhanyagolható veszélyforrás lehet a migráció hatása, de akár a szélsőséges csoportok problémája, ha azt nem ismerik fel időben, és nem születik rá időben átfogó megoldás az államok szuverenitása, a demokrácia és jogállamiság, az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának tükrében. Ugyanilyen hatása lehet a globális pénzügyi-gazdasági válságnak is, hiszen egy instabil rendszerű ország könnyebben támadható.

Láthatjuk, hogy a globális szemlélet, az átfogó megközelítés elengedhetetlen a biztonsági kihívások elemzéséhez, illetve a stratégiák kidolgozásához, azonban nem felejthetjük el a tényt, hogy nem csak az emberi kéz alkotta eszközök jelenthetnek fenyegetést, nem csak kívülről érhet minket veszély. A környezeti változások, mint az éghajlat változások, a globális felmelegedés is egyfolytában jelen lévő fenyegetést hordoznak magukban. A folyók áradása, a föld mozgása a természetes környezetben véghezvitt

⁹ Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája, 5. pont

¹⁰ Lásd bővebben: <http://eu.kormany.hu/a-magyar-eu-tagsag-tortenete>

¹¹ Lásd bővebben: <http://eu.kormany.hu/schengen>

¹² Például a Shinkansen vagy a mágnes vasút, nem is beszélve a légi közlekedés egyre gyorsabbá és olcsóbbá válásának hatásairól.

¹³ Természetesen a média torzító hatásáról nem szabad megfeledkezni, de az elv így is világosan látható.

¹⁴ Lásd bővebben: http://biztpol.corvinueambassy.com/?module=corvinak&module_id=4&cid=32

¹⁵ Lásd például a 2001. szeptember 11-i terrorcselekmények kiváltotta helyzet.

változtatások révén olyan mértékű természeti, de akár ipari katasztrófához¹⁶ vezethetnek, mely esetekben egyetlen perc tétovázás is végzetes következményekkel járhat.

Magyarországnak a nemzetközi szerződésekben - pl. NATO Szerződés 5. cikkelyében¹⁷ - foglalt kötelezettségeiből fakadóan aktívan hozzá kell járulnia a kollektív védelem és biztonság fenntartásához. Látnunk kell azonban hogy az ezekben a nemzetközi szerződésekben foglalt kötelezettségek milyen hatással is vannak államunk saját védelmének fenntartásában.

A missziók olyan felkészültséget és képzettséget mutató katonákat követelnek meg, akik ezt csak összetett képzésük során sajátíthatják el. De ha katonáink elmennek külföldre szolgálatot teljesíteni, akkor ki marad itthon? Kikre támaszkodhat az átlag állampolgár, amikor baj van? A tartalékos rendszerre? Azokra az állampolgárokra, akik még életükben nem láttak homokzsákokat vagy esetleg fegyvert élőben, közelről? Mi történik akkor, ha ténylegesen valamilyen veszély fenyegeti az országot? Hogyan lehet mindezt felkészülni?

A civil és katonai együttműködés erősítése azért is nagy jelentőségű, mert - különösen hazánk vonatkozásában - a múlt béklyóinak megtörése csak úgy érhető el, ha a korábban zárt, erősen militarizált, parancsuralmi szervezetek megnyílnak az állampolgárok felé. Ez úgy érhető el a legkönnyebben, ha közösen, együttműködve dolgoznak együtt hivatásosok és civilek, ha megfelelő tájékoztatás mellett, közös kiképzéseken vesznek részt.

Ahogy az az eddigiekből is kitűnik a honvédelem csakis komplex rendszerként értelmezhető, melynek civil elemeit a védelmi igazgatás, a polgári védelem, a katasztrófavédelem, a nemzetgazdaság stratégiai erőforrása, katonai elemeit a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek alkotják.¹⁸

3. HONVÉDELEM

„A *honvédelem* az ország külső fegyveres támadástól való megvédésével kapcsolatos elvek, szervezetek, tevékenységek és az azt meghatározó tényezők összessége. Össz nemzetközi ügy, célja az ország függetlenségének, területi épségének, alkotmányos rendjének, lakosságának és anyagi javainak megóvása, ami az ország összes élő, dologi és szellemi erőforrásainak felkészítésével és aktivizálásával valósul meg.”¹⁹ A hadtudományi lexikon ezen definíciója talán nem éppen naprakész, hiszen az 1995-ben, a Magyar Hadtudományi Társaság által kiadott mű megjelenése óta a honvédelem számos új területtel egészült ki, vegyük például a nemzetközi szerződésekből fakadó kötelezettségek teljesítését. Noha az csak közvetetten kapcsolódik a honvédelem szoros fogalmához, véleményem szerint mégis elválaszthatatlan. "A honvédelem nemzeti ügy, amelynek két alappillére a nemzeti önerő és a szövetségi együttműködés alkotják."²⁰

A hon- és országvédelem kialakításának legfontosabb alapelveiként kell meghatározni a nemzeti és osztársadalmi jelleg érvényesülését, a nemzetközi egyezmények tiszteletben tartását, a védelemre való törekvést és erő kifejtést, a működőképesség és arányosság egyensúlyának fenntartását, valamint a védelmi feladatok megoldásának nemzeti felelősségét.²¹ Mindezt a jogállamiság szem előtt tartásával, a demokratikus elveknek való megfelelés jegyében.

A honvédelem rendszerében meghatározhatók azok a legfontosabb funkciók, amelyek alapján működtethető:

¹⁶ Lásd Fukushima: <http://www.world-nuclear.org/info/safety-and-security/safety-of-plants/fukushima-accident/>

¹⁷ Lásd: <http://www.origo.hu/itthon/19990209azeszakatlanti.html>

¹⁸ Baán-Bors-Csiffáry-Hári-Szentes, 2014.

¹⁹ Katona András, 2009.

²⁰ Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája, 11. pont

²¹ Baán-Bors-Csiffáry-Hári-Szentes, 2014.